

Norra Bondpers Pers Persson (Lill Per)

Att han fick tillnamnet Lill Per förklaras av att det under 1800-talet fanns flera Bondpersgårdar i Utanmyra. Två av dessa gårdar låg grannar i Norby. När Lill Per föddes år 1856 i den norra av dessa gårdar fanns sedan två år tillbaka en Bondpers Per Persson även i den södra Bondpersgården. Denne som var född år 1854 fick heta Stur Per (Stor Per) och den sist anlända helt naturligt Lill Per. Dessa båda pojkar växte upp tillsammans och det behövdes väl något sätt att skilja dem eftersom de hade samma både gårds- och efternamn. Dessa namn fick dessa båda herrar också ha kvar under hela sin levnad. Deras rätta namn användes väl bara i officiella sammanhang. Inte bara pojkarna utan även deras respektive fäder hette Bondpers Per Persson så förväxlingar låg ju nära till hands. Lill Pers äktenskap med Anna Persdotter blev barnlöst. Något av de första åren på 1900-talet flyttade Hinders Olov Andersson till Bondpersgården som fosterson. Han var gift med Bos Margit Matsdotter från Bengtsarvet. Flera av deras barn är födda i Norby. Efter endast ett fåtal år flyttade denna familj från Bondpersgården. Relationerna mellan Lill Per och Hinders Olov var väl inte de bästa.

Lill Per var en av de ledande personerna när det gällde att planera och genomföra vägbygget och bron mellan Sollerön och Gesunda år 1892. Hans tekniska begåvning och envishet var nog en tillgång för detta stora arbete.

Den första vattenledningen i byn var även ett verk av Lill Per. Han borrade ett två tums hål genom en ca tre meter lång timmerstock och skarvade ihop ett antal sådana stockar så att det räckte mellan brunnen och ladugården. En egenhändigt tillverkad pump av trä inne i ladugården fullbordade anläggningen som ska ha fungerat i många år. Ledningen var nedgrävd ca en halv meter under markytan, en av stockarna kom i dagen

nyligen vid ett ledningsarbete. Skarven mellan stockarna utgjordes av en bit järnrör, möjligen egentillverkat eftersom han även var en mycken skicklig smed. Tekniken att leda vatten genom urborrade stockar har använts i gruvor i gamla tider. Det finns i ett gruvmuseum i Bergslagen en anordning för detta arbete. En stor och komplicerad maskin. Lill Per kan knappast ha haft tillgång till en sådan maskin, han har säkert gjort sina hjälpmedel själv. Tekniskt kunnande kan tillsammans med stort självförtroende åstadkomma det mesta. Det berättas att en bygranne var intresserad av en vävstol som stod inne i stugan och frågade Lill Per om han snickrat denna själv. "Nej donda a fad gart, um i ädd gart an ädd an full ve bändiger". Han hade en sparkstötting som han troligen gjort själv, en överdimensionerad sak. Medarna var närmare tre meter långa, men mycket välgjorda, man kan nästan tala om konstverk. Det var säkert en ståtlig syn när han kom efter vintervägen med den långa vinterpälsen och sköt sparken framför sig.

Jons Anders Persson och hustrun Alice förevisar en del av den vattenledning som "Lill Per" tillverkade.

Foto: Mora Tidning

Lill Per var även en mycket driftig och framsynt jordbrukare. Han var en av de första som skaffade en hästdragen slåttermaskin. Att så in rödklöver i vallarna var han även den första att försöka med, liksom att använda konstgödsel. Det var säkert många som var avundsjuka på hans fina klövervallar. Han ska ha yttrat sig både ironiskt och nedlåtande om sina grannars "tåtål-lindor"

Lill Per var även mycket aktiv och intresserad när skolhuset i Utanmyra byggdes år 1897, detta trots att han inte hade egna barn i skolan. Han var byggmästare och arbetsledare vid detta bygge.

*Norra Bondpers Per Persson
1855 - 1927*

*Hustrun Håll Anna Persdotter
1856 - 1925*

Han var även intresserad av bergsbruk. Det finns en gruvöppning vid hans fäbodgård i Hållen. Denna gruva har han tydligen lagt ner mycket intresse och arbete på. Det rör sig om ca 100 kubikmeter berg som fraktats upp ur gruvan. Hur mycket han var engagerad i det hela är obekant. Var han kanske bara intresserad som markägare eller var det rentav Lill Per som startade gruvbrytningen? Det var kanske hans sätt att få utlopp för sitt stora tekniska intresse.

Vid ett tillfälle hade Lill Per och Anna plockat blåbär i sådana mängder att de inte visste vart de skulle göra av med dem, men Lill Per visste råd. "I djärd je ställningg upå budskullan å prässset yr safti minn domkrafti, ä vårt dukti saft, ä rakk utå fjärd årå". Tyvärr finns inte mycket kvar av hans många tekniska lösningar.

När bönhuset i Gesunda byggdes åren 1886-1887 var Lill Per även mycket aktiv vid detta bygge. Han tjänstgjorde som byggmästare under hela byggtiden. Det var kyrkoherde Lars Dalin som tog initiativet till att bygga ett enkelt hus som gudstjänstlokal i Gesunda. Offerviljan var stor bland befolkningen när huset byggdes. Hela huset tillkom genom ideellt arbete. Skogsägarna körde fram timmer, övriga bidrog med eget arbete efter förmåga utan att fordra någon ekonomisk ersättning. Bönhuset har underhållits väl under åren som gått och är ännu samma enkla byggnad som det var för över 100 år sedan. Även invändigt har man försökt att behålla det ursprungliga.

Gårdsnamnet Bondpers bildades när en av våra förfäder Bond Per Ersson född 1689 fick sönerna Per och Anders. Denne Per hette alltså Bond Pers Per Persson. Nästa generation skrev ihop dessa båda första namn till Bondpers som sedan blev hela släktens gårdsnamn.

Enligt vad Karl Lärka berättat har även Lill Per haft ett finger med i historien om offerstenen som ligger ovanför Gesunda. Han hade troligen länge haft ett gott öga till denna sten. Kanske planerade han något bygge där den skulle kunna användas. I alla fall körde han hem stenen till sin fäbodgård i Gesunda och lade den tillsammans med andra liknande stenar som han hade liggande på tomten. Något år efter Lill Pers död år 1927 råkade arkeolog Gustav Hellström, som då arbetade med utgrävningar på vikingagravfältet på Sollerön, få syn på stenen och blev intresserad av de urgröpningar som fanns på den. Han ordnade så att den kom tillbaka till sin ursprungliga plats där den fortfarande ligger.

Efter Lill Pers död auktionerades hus och bohag ut och skingrades. Det enda som blev kvar var jordkällaren, den var väl inte så lätt att flytta. Två av timmerhusen på gården blev nya bostadshus i Norby, ett härbre kom till Kulåra. Jag har letat bland bygdefotografernas efterlämnade material med hopp om att hitta någon bild från Lill Persgården, men tyvärr. Marken köptes senare av en granne, Jons Anders Persson som bebyggde tomten på nytt.

Erik Pettersson